

MAIATZAK 1, ETXE-ALDAKETEN EGUNA

Nagore Irazustabarrena
Uranga

@irazustabarrena

New York, 1820. Hiriko araudiak lege berri bat jaso zuen: beste datarik zehaztu ezean, etxebizitzaren alokairuen kontratuak maiatzaren lehenera arte egongo ziren indarrean. Itxuraz, egun horretan kontratuak eten eta, beraz, etxez aldatzeko ohitura lehendik zeto-rran, eta arauak fenomeno ofizialdu besterik ez zuen egin. Batzuek diote kolonizatzaile herbeheretarrak egun horretan iritsi zirela Manhattan uhartera eta horregatik aukeratu zela data; beste batzuek, Ingalaterran ospatzen zen *May Day*-ak eragin zuela erabakia. Kontua da “etxe-aldaketak egun bakarrean egitea ohitura zaharra” zela, “hiria txikia zen, biztanleak urriak ziren eta gehienak etxe berean urte luzez bizi ziren garai-koa”, John Pitard New Yorkeko Elkar-te Historikoaren sortzaileetako batek 1832an edo 1833an Eliza alabari gutun batean azaldu zionez.

Hiriaren oparotasun biziak biztan- le berri samaldak erakartzen zituen. Hainbeste jendeak bizitokia izan zezan, etxebizitzaren eraikuntzak eta alokairuen merkatu espekulatiboak nabarmen egin zuten gora. Hala, alokatzaileek errenta neurritz kanpo igotzeko aprobetxatzen zuten maiatzaren leheneko legea, eta maizter askok urtero arrazoizko pre- zioan beste etxe bat bilatu behar zuten. Denek egun berean egiten zuten aldaira.

Goizeko 9etan hasten zen gurdien joan-etorri nahaspilatsua. Konderri-

Urte askoan maiatzaren lehena etxez aldatzeko eguna izan zen New Yorken. Kaosak hartzen zuen hiria egun hartan.

HARRY T. PETER BILDUMA

ko milaka orgazain biltzen ziren hirian, egun bakarreko pagotxaren bila. Altza- riak batetik bestera garraiatzeko eskaera gero eta handiagoa zenez, haiek ere pre- zioak puztu zituzten. Hainbat astetako jorna ordu gutxi batzuetan irabazteko joan-etorri asko egin behar zituzten, gai- nera, eta presak kaosa areagotu zuen.

Frances Trollope idazle ingelesak ho- nela deskribatu zuen anabasa: “Maia- tzaren 1ean New Yorkeko populazio izu- rritik ihesi ebakuatzen ari direla dirudi”. Davy Crockett abenturazaleari *moving day*-ak iritzi kontrajarriak eragin ziz- kion 1834an: “Broadwayera itzuli gine- nean, hiri osoa kalamitate latz batetik ihesi zihoala iruditu zitzaidan (...) Jo-

lasean daudela dirudi, dibertimendu hutsez aldatzen direla etxez”. George Templeton Strong abokatuaren arabera: “Hiria ez dut sekula ikusi halako egoera kaotikoan. Etxeek barrenak kalean hus- ten dituztela dirudi. (...) Zibilizazioaren aro nomada eta migratzailetik ez dugu aurrera egin, Tartariako estepako behi- zainak bezalakoak gara”.

XX. mendeko lehen urteetan, milioi bat inguru newyorktar aldatzen ziren etxez maiatzaren 1ean. Baina bi mundu gerren ondorengo estualdiek ohituraren gainbehera ekarri zuen. 1945ean *New York Times*-ek legea indargabetu zutela jakinarazi zuen: “Etxebizitza eskasiak etxe-aldaketaren eguna ezabatu du”. ■

Neandertalak berriro hitz egiten hasi dira 30.000 urte eta gero

Orain dela hilabete batzuk aurkitu zuten Neandertalgo gizakiek, guk bezala, len- goaia garatzeko funtsezkoa den FOXP2 genea zutela. Hitz egiten zutela baieztatu, nola hitz egiten zuten jakin nahi izan du Floridako Unibertsitateko Robert McCarthy antropologoak. Frantzian aurkitutako hiru neandertalen arrastoak

xehe aztertuta, eta Phil Lieberman hiz- kuntzalarariaren laguntzaz, hominido ho- rien ahots traktua berregitea lortu du eta, sintetizadore bat eta ordenagailu bat era- bilita, haien ahotsa simulatzen hasi da.

New Scientist aldizkarian argitaratu- takoaren arabera, neandertalek egiten zituzten soinuak ez ziren gizaki moder-

noarenak bezain garbiak eta zehatzak, eta bokalak modu zakarragoan ahoska- tzen zituzten; itxuraz, “igelen edo giza- kien korroken antza” zeukaten soinuek.

Oraingoz, McCarthyren “neandertal sintetikoak” E letraren soinua besterik ez du egiten, baina antropologoak esal- di oso bat esan dezan lortu nahi du. ■